

Enkele gedachten en aanzet discussie 'letter en geest' Corona maatregelen

5.1.2e, 10 mei

De rijksoverheid heeft een aantal algemene maatregelen opgesteld ter bestrijding van de corona epidemie. Sommige van die maatregelen zijn eenduidig en eenvoudig uitvoerbaar (zoals regelmatig handen wassen en niezen in de elleboog), maar andere zijn voor meerdere interpretaties vatbaar, niet altijd praktisch uitvoerbaar of zodanig in strijd met andere belangen dat een afweging moet worden gemaakt. Veelal kunnen er werkbare oplossingen worden bedacht en soms zal een maatregel in bepaalde omstandigheden niet kunnen worden toegepast.

De vraag daarbij is wie verantwoordelijk is voor het maken van afwijkingen, hoe ver men daarin kan gaan en hoe bestuurders, handhavers en publiek hiermee om gaan.

Aspecten als onderling vertrouwen, redelijkheid en elkaar aanspreken zijn daarbij van belang. Het kan om verticaal vertrouwen gaan (mensen in overheden en, niet te vergeten, ook andersom) en om horizontaal vertrouwen (mensen in elkaar).

Ter illustratie van verschillen in hoe landen op deze aspecten omgaan met het beleid rond de maatregelen twee voorbeelden: Frankrijk en Zweden.

In Frankrijk is er een strenge lockdown, waarbij bijvoorbeeld iemand die zich op straat begeeft een verklaring ('*attestation de déplacement dérogatoire*') bij zich moet hebben om aan te tonen dat hij gelegitimeerd naar het werk of een andere noodzakelijk te bezoeken locatie gaat (winkel, ziekenhuis, ...). Hier wordt stevig op gehandhaafd en overtredingen worden bestraft met boetes (135 euro voor het niet hebben van de verklaring). Vanaf half maart tot begin mei zijn er 915.000 boetes uitgedeeld. Ter vergelijking: in Spanje waren dat er ruim 800.000, in Italië ruim 400.000, in België 27.000, in Nederland 8800 (voor samenscholing) en in het VK 6000.

In Zweden gaan overheid en publiek er van uit dat mensen zich over het algemeen aan de regels houden en er geen repressieve handhaving nodig is behalve op nootore overtredingen (ik heb geen gegevens kunnen vinden over aantallen boetes). Ook het beleid is op een aantal punten losser, hoewel de verschillen met Nederland niet groot zijn. Terrassen zijn open, maar men houdt een zekere afstand. Basisscholen zijn steeds open gebleven. Bijeenkomsten tot 50 personen mogen onder zekere voorwaarden. Maar bezoek aan verpleeghuizen is aan banden gelegd en ook in Zweden wordt men geacht afstand tot elkaar te bewaren, iets wat Zweden toch al meer gewend zijn dan in vele andere landen.

Naast vertrouwen speelt ook het omgaan met risico's een belangrijke rol. Sommige mensen zijn angstig als gevolg van de situatie en kunnen in de openbare ruimte al in paniek raken als iemand hen nadert. Anderen hebben de neiging risico's te bagatelliseren of zijn zich er onvoldoende bewust van. De vraag is hoe risicocommunicatie en het elkaar aanspreken er aan kunnen bijdragen gespannen situaties die hierdoor kunnen ontstaan het hoofd te bieden.

Enkele voorbeelden van dilemma's en vraagstukken rond de maatregelen:

- Moet je een erehaag door enkele tientallen personen bij een uitvaart in de buitenlucht verbieden (want een 'samenscholing'), ook al houden mensen gepaste afstand en is de duur beperkt tot max 30 min?
- Kan een OV bedrijf in de spits op een druk traject met weinig alternatieven een groter aantal personen dan eigenlijk wenselijk is ('40% bezetting') toelaten in trein, bus of tram, als er door vertragingen of andere belemmeringen weinig alternatieven zijn?
- Kan een markt in de open lucht doorgang vinden? Onder welke voorwaarden? N.B. In Leiden is de gebruikelijke markt verplaatst naar een ander terrein, waar de kramen verder uit elkaar staan en er meer loop- en wachtruimte is voor het

publiek. Als gevolg daarvan kan 'slechts' een derde van het aantal kramen worden toegelaten. Welke dat zijn wordt per loting bepaald. Dit stelt de marktkooplui – naast omzetverlies – voor het probleem dat ze hun inkoopbeleid niet goed kunnen bepalen (vooral voor verkopers van verswaren).

- Koninklijke Horeca Nederland stelt: "Wij gaan niet als handhaver optreden en onze gasten om een identiteitsbewijs vragen (N.B. gezinnen hoeven geen 1,5 m uit elkaar te zitten; anderen strikt genomen wel)" en "We zijn in verwarring geraakt, nadat is aangekondigd dat ook op een terras door gezinsleden 1,5 m afstand moet worden bewaard". Daarbij stelt KHN dat hierop handhaven op gespannen voet staat met principes van gastvrijheid, waar deze sector die blij is weer aan de slag te kunnen, op draait. Ter aanvulling: je kunt je zelfs afvragen of 1,5 m afstand op een terras (buitenlucht; mensen zitten stil) nodig en zinvol is.
- In termen van het stellen van prioriteiten bij aanspreken of handhaven..... Hoe groot is het besmettingsrisico bij een groepje jongeren die een uurtje chatten in een park, ook al zitten ze wat dichterbij elkaar dan 1,5 m?
- Een kinderboerderij met kleine horecagelegenheid kreeg een waarschuwing tot een boete van 4000 euro, omdat enkele mensen op hun terrein een ijsje zaten te eten.
- Recent was ik in een crematorium in verband met verstrooien van de as van mijn enkele maanden geleden overleden moeder. De man die ons daar ontving vertelde dat hij net 7 mensen weg had moeten sturen, die aanwezig wilden zijn bij een crematieplechtigheid. Er mochten volgens de 'voorschriften' maar 30 personen in de aula en ontvangstruimte worden toegelaten, op straffe van een boete van 4000 euro, en er waren er 37 gekomen. Het crematorium had de 30 personen-regel uiteraard van te voren duidelijk gemaakt aan de familie van de overledene en die op hun beurt naar hun relaties, maar er waren toch een paar mensen meer gekomen (ook best te begrijpen). Vragen zijn dan:
 - *Had het crematorium die mensen niet toch kunnen toelaten met het argument dat aula en ontvangstruimte ruim genoeg zijn om met het complete gezelschap te voldoen aan de afstandsregels (er kunnen zeker 50 mensen in, voordat het 'te vol' wordt)?*
 - *Kun je de verantwoordelijkheid voor zo'n besluit bij de eigenaar van het crematorium leggen in plaats van het bevoegde gezag?*
 - *Weegt het belang van de regel 'maximaal 30 personen' (gebaseerd op minimaliseren van de verspreiding van het virus) zwaarder dan het belang van die 7 mensen, die graag afscheid hadden willen nemen en daarvoor naar het crematorium zijn gereisd?*